

MESLEK ÖRGÜTLERİNİN SİYASET YAPMA YASAĞI(*)

Prof. Dr. Ali Rıza OKUR (**)

I. Meslek Örgütleri

1) Kamu kurumu niteliğindeki meslek örgütleri

Anayasanın 135. maddesi bu tür örgütleri düzenlemektedir. Bu hükmeye göre "Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşları; belli bir mesleğe mensup olanların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleri ile ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hâkim kılmak üzere meslek disiplini ve ahlakını korumak maksadı ile kanunla kurulan ve organları kendi üyeleri tarafından kanunda gösterilen usullere göre yargı gözetimi altında, gizli oyla seçilen kamu tüzel kişilikleridir".

Çıkarılan bir dizi yasa ile bu tür meslek kuruluşları, oda, birlik, borsa, baro adı altında kurulmuş ve faaliyete geçmiştir. Bunları yasalara tarihine göre şöylece sıralayabiliriz:

A.a) **Türk Tabipler Birliği.** 6023 sayılı Türk Tabipler Birliği Kanunu ile (m.1) kurulmuştur (1).

b) **Tabip Odaları.** Bunlar da 6023 sayılı kanunun 3. maddesi ile kurulmuştur.

c) **Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği.** 6235 sayılı kanunun 13. maddesi ile kurulmuştur.

d) **Türk Mühendis ve Mimarları Odaları.** 6235 sayılı kanunun 13. maddesi ile kurulmuştur.

e) **Türk Eczacılar Birliği.** 6643 sayılı kanunun 1. maddesi ile kurulmuştur (3).

f) **Eczacılar Odası.** 6643 sayılı kanunun 2 ve 5. maddelerine göre kurulmuştur.

g) **Türk Diş Hekimleri Birliği.** 3224 sayılı kanunun 1. maddesi ile kurulmuştur.

h) **Diş Hekimleri Odası.** 3224 sayılı kanunun 4. maddesi ile kurulmuştur.

i) **Türk Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği.** 3568 sayılı yasanın 1 ve 28. maddeleri ile kurulmuştur (4).

j) **Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları.** 3568 sayılı yasanın 14 ve 15. maddeleri ile kurulmuştur.

k) **Türk Ticaret, Sanayi ve Deniz Ticaret Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği.** 5590 sayılı kanunun (5) 61 maddesi ile kurulmuştur.

l) **Ticaret ve Sanayi Odaları.** 5590 sayılı kanunun, 1, 2 ve 3. maddelerine göre kurulmuştur.

m) **Ticaret Odaları.** 5590 sayılı kanunun 1,2 ve 3. maddelerine göre kurulmuştur.

n) **Sanayi Odaları.** 5590 sayılı kanunun 1, 2 ve 3. maddelerine göre kurulmuştur.

o) **Deniz Ticaret Odaları.** 5590 sayılı kanunun 1, 2 ve 3. maddelerine göre kurulmuştur.

p) **Ticaret Borsaları.** 5590 sayılı kanunun 1,2 ve 3. maddelerine göre kurulmuştur.

(*)25. 9.1993 tarihinde Çırağan Sarayı'nda yapılan "Meslek Örgütlerinin Üyelerine ve Ulusa Karşı Görevleri Paneli"nde sunulan tebliğ

(**) M.Ü. İkt. İd. Bil. Fakültesi Öğretim Üyesi

Kamu kurumu niteliğindeki bu meslek kuruluşlarına Baroları ve Sendikaları da eklemek gerekir.

B. a) **T.Barolar Birliği.** 1136 sayılı Avukatlık Kanununun (6) 111. maddesine göre kurulmuştur.

b) **Barolar.** 1136 sayılı Avukatlık Kanununun 76/3 maddesine göre kurulmuştur.

c) **Konfederasyonlar ve Sendikalar.**

Anayasanın 51. maddesine göre işçiler ve işverenler, üyelerinin çalışma ilişkilerinde ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için önceden izin almaksızın sendikalar ve üst kuruluşlar (konfederasyonlar) kurma hakkına sahiptirler. Bugün için Türkiye'de üç işçi konfederasyonu (Türk-İş, DİSK, Hak-İş), bir işveren konfederasyonu (TİSK) kurulmuştur. 90 işçi sendikası, 52 de işveren sendikası vardır. İşçi sendikalarından 32'si Türk-İş'e, 17'si DİSK'e, 8'i de Hak-İş'e bağlı, 33'ü bağımsızdır. İşveren Sendikalarının ise 14'ü i TİSK'e bağlı, 35'i bağımsızdır (7).

D. Dernekler ve Vakıflar

Meslek kuruluşları olarak Birlik, Oda, Baro, Konfederasyon ve Sendikaları anmak yeterli değildir. Bunlara destek olmak amacıyla kurulmuş bulunan Dernek ve Vakıflara da yer vermek gerekir. Bunlardan bazıları, zaman zaman odalar, barolar, konfederasyonlar kadar etkili olabilmektedir. Bunlara örnek olarak özellikle TÜSİAD ve MÜSİAD sayılabilir. Anayasa da 33 ve 52. maddelerinde siyaset yasağı ile ilgili olarak dernek ve vakıflara yer vermiştir. Aynı yasak daha geniş olarak 2821 sayılı SK.nun 37. maddesinde tekrarlanmıştır.

E.Esnaf ve Küçük Sanatkarlar Derneği

Burada 507 sayılı Esnaf ve Küçük Sanatkarlar Kanunu (RG. 1,3,4 Ağustos 1964, 11769- 11771) ile getirilen sistem üzerinde ayrıca durulması gerekir. Bunlara verilen görevler kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına benzer olmakla birlikte yasakoyucu esnaf ve küçük sanatkarların dernek olarak örgütlenmesini öngörmüştür. 507 sayılı Yasaya göre (m. 1) "esnaf ve küçük sanat sahipleriyle bunların yanlarında çalışanların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleriyle ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak üzere meslek disiplini ve ahlakını korumak maksadıyla kurulan kamu kurumu niteliğinde tüzel kişiliğe sahip meslek kuruluşlarına Esnaf ve Küçük Sanatkarlar Derneği denir." Bu tanım ve bu derneklere verilen görevler bunların oda ve birliklerden farklı olmadığını göstermektedir. Nedense yasakoyucu esnaf ve sanatkarların oda ve birlik olarak değil de Dernek, Birlik, Federasyon ve Konfederasyon olarak örgütlenmesini uygun bulmuştur. 507 sayılı Yasanın 42. maddesine göre "bu kanuna göre kurulan dernekler tarafından aralarında birlik ve dayanışma kurma ve kuruluşun gelişmesini sağlamak maksadıyla kuracakları tüzel kişiliğe sahip kuruluşlara Esnaf ve Küçük Sanatkarlar Dernekleri Birliği denir." Her il merkezinde bir birlik kurulur (m. 43). Yasa ayrıca Federasyon ve Konfederasyona da yer vermiştir. 65. maddeye göre "esnaf ve küçük sanatkarlar derneklerinin sadece mesleki yönden mensuplarının ihtiyaçlarını karşılamak, gelişmelerini sağlamak ve çalışmalarını yurt ölçüsünde işbirliği ve ahenk içerisinde yapabilmelerini sağlamak maksadıyla kuracakları tüzel kişiliğe sahip kuruluşlara Esnaf ve Küçük

Sanatkarlar Federasyonu" denir. Federasyon kurulabilmesi için illerde kurulu esnaf ve küçük sanatkar derneklerinin % 60'ının istekli bulunması ve kurucu dernek sayısının en az 50 olması gerekir (m. 66).

507 sayılı yasa 88. maddesinde de "Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonunun kurulması öngörülmüştür. Konfederasyonun amacı, 507 sayılı kanuna tabi "esnaf ve sanatkarlar dernekleri birlikleri ve federasyonları arasında birliği temin, gelişme ve ilerlemeyi sağlamak ve genel olarak esnaf ve sanatkarların çalışmalarının meslek icabı ve memleket yararına uygun bir şekilde yürütülmesini düzenlemek ve bu hususta lüzumlu görülebilecek her türlü tedbir ve teşebbüslerde bulunmak, esnaf ve sanatkarları yurt çapında ve uluslararası düzeyde temsil etmek, sorunlarının çözümü için ulusal ve uluslararası kurul ve kuruluşlar nezdinde gerekli girişimlerde bulunmak, ulusal ekonomideki gelişmelere paralel olarak lüzumlu görülecek mesleki tedbirleri almak, mesleki eğitimlerini geliştirmek, ekonomik, sosyal ve kültürel yönden gelişmelerini sağlamak amacıyla faaliyet yürütecek tesisler, şirketler, kurum ve kuruluşlar kurmak, bakanlıkça verilecek görevleri "yapmaktadır. Oda ve birlik için öngörülen siyaset yasağı esnaf ve küçük sanatkar demek, birlik, federasyon ve konfederasyon için de getirilmiştir. 507 sayılı yasaya 14.2. 1985 tarihli 3153 sayılı yasayla eklenen ek madde 1'e göre bunlar "kuruluş amaçları dışında faaliyet gösteremezler, kendileri ve kanunla verilen görevlerin yerine getirilmesiyle ilgili olmayan toplantı yapamaz gösteri yürüyüşü düzenleyemezler, siyasetle uğraşamazlar; siyasi partiler, sendikalar ve derneklerle ortak hareket edemezler, siyasi partilere maddi yardım yapamazlar, onlarla siyasi ilişki ve işbirliği içinde bulunamazlar, milletvekili ve mahalli idarelerin seçimlerinde belli adayları destekleyemezler."

II. Anayasa'daki siyaset yasakları.

1982 Anayasası bir tepki anayasası olduğundan topluma sınırlar getirmiş, toplumsal faaliyetleri bu sınırlar içine hapsetmek istemiştir. Bunlardan biri de Meslek Kuruluşlarına, Sendikalara ve Derneklere getirmiş olduğu siyaset yasağıdır.

1. Meslek örgütleri açısından

Anayasa yukarıda değindiğim 135 maddesinde, önce kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarını tanımlamış, hemen arkasından aynı maddenin 3. fıkrasında bunlara siyaset yasağı getirmiştir. Bu fıkraya göre "meslek kuruluşları, kuruluş amaçları dışında faaliyet gösteremezler; siyasetle uğraşamazlar, siyasi partiler, sendikalar ve derneklerle ortak hareket edemezler. / Siyasi partiler, sendikalar ve sendika üst kuruluşları; meslek kuruluşlarının ve üst kuruluşları organlarının seçimlerinde aday gösteremezler ve belirli adayların leh ve aleyhlerinde faaliyette bulunamazlar ve propaganda yapamazlar." Benzer düzenlemeler aşağıda göreceğimiz gibi meslek kuruluşlarının, kuruluş yasalarında da ayrıca yer almıştır (8).

2. Sendikalar açısından

Anayasanın 52. maddesine göre "sendikalar, 13 'üncü maddede sayılan genel sınırlamalara aykırı hareket edemeyecekleri gibi, siyasi amaç güdemezler, siyasi faaliyette bulunamazlar, siyasi partilerden destek göremezler ve onlara destek olamazlar; derneklerle, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve vakıflarla bu amaçlarla ortak hareket edemezler."

Siyaset yasağı daha kapsamlı ve ayrıntılı olarak 2821 sayılı Sendikalar Kanununda da (9) yer almıştır. Bu yasanın 37/ 11 maddesine göre "sendika ve konfederasyonlar siyasi amaç güdemezler, siyasi faaliyette bulunamazlar, siyasi partilerle ilişki kuramaz ve işbirliği yapamazlar ve bunlarla hiçbir konuda hiçbir şekilde müşterek hareket edemezler, siyasi partilerden destek göremezler ve onlara destek olamazlar, bunlardan yardım ve bağış alamazlar, bunlara yardım ve bağışta bulunamazlar. Sendika ve konfederasyonlar derneklerle, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve vakıflarla siyasi amaçla ortak hareket edemezler, bir siyasi partinin adını, amblem veya işaretlerini kullanamazlar." Ancak bu yasak fıkranın son cümlesi ile hafifletilmiştir, bu

son cümleye göre "sendika ve konfederasyonların üyelerinin münhasıran ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerinin korunması ve geliştirilmesi amacıyla yapacakları faaliyetler ve açıklamalar siyasi faaliyet sayılmaz." Böylece siyaset yasağı "münhasıran ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerin korunması" kavramına bağlı olarak daraltılmış olmaktadır. Bu kavram ne kadar geniş yorumlanırsa, siyaset yasağı o kadar daralmış, ne kadar dar yorumlanırsa siyaset yasağı da o kadar genişletilmiş olacaktır.

3. Dernekler ve vakıflar açısından.

Anayasanın 33. maddesinde de siyaset yasağı Dernekler açısından tekrarlanmaktadır. Bu maddeye göre "dernekler, 13'üncü maddede genel sınırlamalara aykırı hareket edemeyecekleri gibi; siyasi amaç güdemezler, siyasi faaliyette bulunamazlar, siyasi partilerden destek göremez ve onlara destek olamazlar, sendikalarla kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve vakıflarla bu amaçla ortak hareket edemezler.

Madde ayrıca kuruluş amaç ve şartlarını kaybeden yahut kanunun öngördüğü yükümlülükleri yerine getirmeyen derneklerin kendiliğinden dağılımı sayılacağını belirtmekte, bunun yanında Derneklerin hakim kararıyla kapatılmasına, bazı özel durumlarda kapatma kararına kadar yetkili idari makamlarca faaliyetlerinin durdurulabileceği konusuna da işaret etmektedir. Maddenin son fıkrası 33. madde hükmünün vakıflara ve bu nitelikteki kuruluşlara da uygulanacağını belirterek, siyaset yasağı kapsamına vakıfları da sokmuştur.

III. Meslek kuruluşlarının yasalardaki amaçları ve siyaset yasağı

Yukarıda sıraladığımız meslek kuruluşlarının kuruluş yasalarında bunların amaçları ayrı ayrı belirtilmiş, ayrıca siyaset yasağı da her kuruluş kanununda ayrı ayrı yer almıştır.

1. Türk Tabipler Birliği.

a) **Türk Tabipler Birliğinin ve Tabip Odalarının Amacı.** 6023 sayılı kanunun 1. maddesine göre "Türkiye sınırları içerisinde meslek ve sanatlarını icraya yetkili olup da sanatını serbest meslek olarak yapan ve meslek diplomasından istifade etmek suretiyle resmi veya özel görev yapan tabiplerin katıldığı Türk Tabipler Birliği; tabipler arasında mesleki teontolojiyi ve dayanışmayı korumak, tabipliğin kamu ve kişi yararına uygulanıp geliştirilmesini sağlamak ve meslek mensuplarının hak ve yararlarını korumak amacıyla kurulmuş kamu kurumu niteliğindeki mesleki bir kuruluştur".

b) **Siyaset yasağı.** 6023 sayılı yasa 3. maddesinde (10) Türk Tabipler Birliği ve tabip odalarının, kuruluş amaçları ve kanunda belirtilenler dışında hiçbir faaliyet göstermeyeceğini, kendilerine kanunla verilen görevlerin yerine getirilmesi ile ilgili olmayan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleyemeyeceğini, siyasetle uğraşamayacağını, siyasi partiler, sendikalar ve derneklerle ortak hareket edemeyeceğini, bunlara maddi yardım yapamayacağını, bunlardan yardım alamayacağını, bunlarla siyasi ilişki ve işbirliği içinde bulunamayacağını, milletvekili ve mahalli idare seçimlerinde herhangi bir aday veya gurubu destekleyemeyeceğini, hükme bağlamaktadır.

c) **Değerlendirme.** Türk Tabipler Birliğine ve tabipler odasına 6023 sayılı yasanın 1. maddesi ile verilmiş olan görevleri, özellikle "meslek mensuplarının hak ve yararlarının korunması" amacını, toplantı ve gösteri yapmadan, siyasetle uğraşmadan, ortak görüşteki siyasi parti, dernek ve vakıflarla işbirliği yapmadan, seçimlerde belli bir parti veya adayı desteklemeden nasıl yerine getireceği düşünülmeye değer. Yasa Birlik ve odalara hem görev vermiş hem de bu görevi yerine getirmelerini sağlayacak yolları kapatmıştır. Bu durumda Tabipler Birliği ve Odaları ya üyelerini korumaktan vazgeçecek, ya da her türlü baskı göze alarak üyelerini korumaya çalışacaktır.

2. Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği ve Mühendis ve Mimar Odaları.

a) Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin ve Mühendis

ve **Mimar Odalarının amacı.** 6235 sayılı kanunun 2. maddesine göre Birliğin amacı mühendis ve mimarları ihtisas kollarına ayırmak, her kol için bir oda kurulmasına karar vermek, mensuplarının ortak ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleriyle ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak üzere meslek disiplini ve ahlakını korumak için gerekli gördüğü faaliyetlerde bulunmak, meslekle ilgili işlerde resmi makamlarla işbirliği yapmak, meslekle ilgili mevzuatın hazırlanmasında görüş bildirmektir. Odaların amacı da bunlardan odaları ilgilendirenlerle meşgul olmaktır (m. 19/1).

b) **Siyaset yasağı.** 6235 sayılı yasa, m. 2/III de Birliğin, m. 19/II de de odaların yapamayacağı işleri ayrı ayrı saymıştır. Birbirine paralel olan bu hükümlere göre yasak olan faaliyetler şöyle düzenlenmiştir: "... kuruluş amaçları ve kanunda belirtilenler dışında hiçbir faaliyet gösteremezler; kendilerine kanunla verilen görevlerin yerine getirilmesiyle ilgili olmayan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleyemezler; siyasetle uğraşamazlar; siyasi partiler, sendikalar ve derneklerle ortak hareket edemezler; siyasi partilere maddi yardım yapamazlar; onlarla siyasi ilişki ve işbirliği içinde bulunamazlar. Milletvekili ve mahalli idarelerin seçimlerinde belli adayları destekleyemezler.

c) **Değerlendirme.** Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğine ve Odalarına 6235 sayılı yasanın 2 ve 19. maddelerinde verilmiş olan görevleri özellikle meslek mensuplarının müşterek menfaatlerini karşılamak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensupları halk ilişkilerini düzenlemek, resmi makamlarla işbirliği yapmak gibi görevlerin siyaset yasağı ile bağdaştırılması mümkün değildir. Bu görevleri gerçekleştirmeye çalışmak dahi siyaset sayılabilecektir. Bu ise Birlik ve Odaların tüm faaliyet olanağını yok etmek demektir.

3. Türk Eczacılar Birliği

a) **Türk Eczacılar Birliğinin amacı.** 6643 sayılı kanun Birliğinin amacının "... eczacıların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, eczacılığın genel menfaatler uygun olarak gelişmesini sağlamak, eczacıların birbirleri ile ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak üzere, meslek disiplini ve ahlakını korumak" olduğunu belirtmektedir (m. 1/1). Bu amacın gerçekleşmesi için Birlik, eczacılık mesleğinin geleneklerini muhafaza ve gelişmesini sağlayacak, üyelerinin maddi ve manevi hak ve menfaatlerini korumak, bunları halkın ve devletin menfaati ile telifle çalışmak, mesleğin icrası hakkındaki mevzuatın uygulanmasına yardımcı olmak, kütüphaneler açmak, dergi çıkarmak, konferans ve kongreler düzenlemek, stajları organize etmek, ilaç fiyat tarifelerini hazırlayıp Bakanlığa tastik ettirmek ve uyulmasını denetlemek, halk sağlığını korumaya, üyelerinin refah düzeylerini yükseltmeye, mevzuatın ve uygulamasının üyelerinin hak ve yararına gelişmesini sağlamak, yardımlaşma sandığı kurulmasına çalışmak, halk sağlığı ve eczacılık mesleği ile ilgili konularda resmi makamlarla işbirliği yapmak, yerli ilaç kullanımının yaygınlaşmasına çalışmak durumundadır (m. 4).

b) **Siyaset yasağı.** 6643 sayılı yasanın 3. maddesi, Eczacılar Birliği ve Odalarının kuruluş amaçları ve kanundaki amaçları dışında faaliyet yapamayacağını, kanunla verilmiş görevlerle ilgili olmayan toplantı ve gösteri düzenleyemeyeceğini, siyasetle uğraşamayacağını, siyasi partiler, sendikalar ve derneklerle ortak hareket edemeyeceğini, bunlara maddi yardım yapamayacağını, bunlardan yardım alamayacağını, onlarla siyasi ilişki ve işbirliği içinde bulunamayacağını, milletvekili ve mahalli idare seçimlerinde belli bir aday veya grubu destekleyemeyeceğini belirtmektedir.

c) **Değerlendirme.** Eczacılar Birliği ve Odalarına halkın sağlığı ile ilgili bu derece geniş görevler verdikten, üyelerinin menfaati ile halk ve devlet menfaatlerinin bağdaştırılması ile görevlendirdikten sonra, arkasından siyaset yasağını getirmek ve bu görevlerin inkârı gibidir. Hele bu konularda devletle işbirliği öngörüldükten sonra bu ya-

saklar son derece mantıksız ve yersiz olmaktadır.

4. Türkiye Barolar Birliği ve Barolar

a) **Barolar Birliğinin ve Baroların amacı.** 1136 sayılı Avukatlık Kanunu 76. maddesinde, Baroların kanunda yazılı esaslar uyarınca meslek hizmetleri görmek, mesleki ahlak ve dayanışmayı korumak, avukatlığın genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak amacıyla kurulduğunu belirtmektedir. Bu amaçla Barolar kanunda yazılı esaslar uyarınca, avukatlık mesleğine mensup olanların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleri ve iş sahipleri ile ilişkilerinde dürüstlüğü hakim kılmakla görevlidir. Barolar Birliği de mesleğin gelişmesini sağlamak, avukatların genel menfaatlerini ve mesleğin ahlak, düzen ve geleneklerinin yürütülmesi yolunda yayın yapmak, tasarılar hazırlamak, Barolarla ilgili konularda yetkili makamlara görüş bildirmekle yükümlüdür (m. 110).

b) **Siyaset Yasağı.** 1136 sayılı Avukatlık Kanununun 76/III maddesi Baroların kuruluş amaçları ve Kanunda belirtilenler dışında hiçbir faaliyet gösteremeyeceğini, kendilerine kanunla verilen görevlerin yerine getirilmesiyle ilgili olmayan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleyemeyeceğini, siyasetle uğraşamayacağını, siyasi partiler, sendikalar ve derneklerle ortak hareket edemeyeceğini, siyasi partilere maddi yardım yapamayacağını, onlarla siyasi ilişki kuramayacağını ve işbirliği yapamayacağını, milletvekili ve mahalli idare seçimlerinde belli adayları destekleyemeyeceğini belirtmekte, aynı yasa 111. maddesinde de konuyu Barolar Birliği açısından düzenlemektedir. Bu maddeye göre de "T. Barolar Birliği, kuruluş amaçları ve kanunda belirtilenler dışında herhangi bir faaliyet getirilmesiyle ilgili olmayan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleyemez, siyasetle uğraşamaz, siyasi partiler, sendikalar ve derneklerle ortak hareket edemez, siyasi partilere maddi yardım yapamaz, onlarla siyasi ilişki ve işbirliği içinde bulunamaz, milletvekili ve mahalli idarelerin seçimlerinde belli adayları destekleyemez.

c) **Değerlendirme.** Yukarıda da işaret ettiğimiz gibi Barolar Birliğine ve Barolara verilen görevlerle siyaset yasağının bağdaştırılması mümkün değildir. Hele avukatlık mesleğinin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesi için yapılacak faaliyetlerle kanunların ülke ihtiyaçlarına uygun olarak geliştirilmesi faaliyetini siyaset yasağı ile bağdaştırmak mümkün değildir.

5. Türk Diş Hekimleri Birliği

a) **Türk Diş Hekimleri Birliği ve Odalarının amacı.** 3224 sayılı yasanın 19/II. maddesine göre Birliğin amacı, diş hekimliği mesleğine mensup olanların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, bu mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleri ve hastaları ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak üzere meslek disiplini ve ahlakını korumak maksadı ile çalışmaktadır. 3. maddeye göre Odaların amacı da, üyelerin ortak ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleri ile ve hastaları ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmaya çalışmaktadır.

b) **Siyaset yasağı.** 3224 sayılı kanun 3/II maddesinde odalar açısından, 19/III maddesinde de Birlik açısından bir dizi yasak faaliyet sıralamıştır. Bu maddelere göre Odalar ve Birlik, kuruluş amaçları ve kanunda belirtilenler dışında hiçbir faaliyet gösteremez, yasal görevleri dışında toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleyemezler, siyasetle uğraşamazlar, siyasi partiler, sendikalar ve derneklerle ortak hareket edemezler, bunlara maddi yardım yapamazlar, bunlardan yardım alamazlar, onlarla siyasi ilişki ve işbirliği için de bulunamazlar, milletvekili ve mahalli idarelerin seçimlerinde herhangi bir aday veya grubu destekleyemezler.

c) **Değerlendirme.** Görüldüğü gibi burada da benzer amaçlar ve yasaklar geçerlidir. Kanun hem odalara ve birliğe Türkiye çapında meslek mensuplarının ortak ihtiyaçlarını karşılamak, mesleğin genel

menfaatlere uygun gelişmesini sağlamak görevini vermekte, hem de kendilerine her türlü siyasi faaliyeti ve işbirliğini yasaklamaktadır.

6. T. Serbest Muhasebeci, Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği

a) **Birliğin ve Odaların amacı.** 3568 sayılı yasanın 29. maddesine göre Birliğin başlıca görevleri, mesleğin gelişmesine çalışmak, meslek mensuplarının menfaat, meslek ahlak ve düzenini, geleneklerini korumak, odalarla ilgili konularda yetkili makamlara görüş bildirmek, meslek kurallarını belirlemek, meslekle ilgili uluslararası toplantılara katılmak, mesleki konularda resmi makamlardan istenecek bilgileri verme, görüş bildirmektir. Yine aynı yasanın 14. maddesine göre serbest muhasebeci mali müşavirler odası ile yeminli mali müşavirleri odalarının amacı kanunda yazılı esasları uyarınca meslek mensuplarının ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, bu mesleklerin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleriyle ve iş sahipleriyle ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmaya çalışmaktır.

b) **Siyaset yasağı.** 3568 sayılı yasanın 28/ V maddesine göre Birlik, 14/III. maddesine göre de odalar kuruluş amaçları ve kanunda belirtilenler dışında hiçbir faaliyet gösteremezler, görevleri dışında toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleyemezler, siyasetle uğraşamazlar, siyasi partiler, sendikalar ve derneklerle ortak hareket edemezler, siyasi partilere maddi yardım yapamazlar, onlarla siyasi ilişki ve işbirliği içinde bulunamazlar, milletvekili ve mahalli idare seçimlerinde belli adayları destekleyemezler.

c) **Değerlendirme.** Burada da yukarılarda değindiğimiz gibi verilen görevler ile yasakları bağdaştırmaya imkân yoktur.

7. "Ticaret ve Sanayi Odaları", "Ticaret Odaları", "Sanayi Odaları", "Deniz Ticaret Odaları", "Ticaret Borsaları" ve "Türkiye Ticaret, Sanayi, Deniz Ticaret Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği.

a) **Birliğin ve odaların amacı.** 5590 sayılı kanunun 61. maddesine göre Birliğin amacı Odalar ve Borsalar arasında birlik ve dayanışmayı sağlamak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, oda ve borsa mensuplarının mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, birbirleriyle ve halkla olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak üzere meslek disiplini ve meslek ahlakını korumaya çalışmaktır. Odaların amacı da hemen hemen aynı sözcüklerle kanunun 1. maddesinde tekrarlanmıştır.

b) **Siyaset yasağı.** 5590 sayılı yasadaki odalar, borsalar ve birlikle ilgili siyaset yasağı açıkça yer almamıştır. Diğer meslek kuruluşlarından farklı olan bu durum 1986'da giderildi. 3277 sayılı yasayla 5590 sayılı yasaya eklenen ek madde 6 ile siyaset yasağı bu kurumlara da getirildi. Bu ek maddeye göre "odalar, borsalar ve birlik kuruluş amaçları dışında hiçbir faaliyet gösteremezler, kendilerine kanunla verilen görevlerin yerine getirilmesiyle ilgili olmayan toplantı yapamazlar, gösteri yürüyüşü düzenleyemezler, siyasetle uğraşamazlar, siyasi partiler, sendikalar ve derneklerle ortak hareket edemezler, siyasi partilere maddi yardım yapamazlar, onlarla siyasi ilişki ve işbirliği içinde bulunamazlar, milletvekili ve mahalli idareler seçimlerinde belli adayları destekleyemezler.

c) **Değerlendirme.** Özellikle liberal ekonominin ve özel sektörün ağırlıkta olması istenen 1980 sonrası Türkiye'sinde Ticaret Odalarının, Sanayi Odalarının, Deniz Ticaret Odalarının, Borsaların ve bunların Birliğinin önemi artmıştır. Özel sektöre verilen ağırlık bazı siyasi partilerin seçim beyannamelerinde ve hükümet programlarında da yer almıştır. Hükümetler bu amacı gerçekleştirmek için odalar, borsalar ve birliklerle işbirliği kurmakta, odalar, borsalar ve birlik de bu konuda hükümetle gerek bilimsel araştırmalarla, gerekse uygulamada çizdiği politikalarla yol göstermek, yardımcı olmak istemektedir. TOBB Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinin 1992 yılında Üniversitelerle işbirliği yaparak, "Vergi Özel İhtisas Komisyonu Raporu" hazırlamış, bu konulardaki aksaklıkları ve çözüm önerileri geliştirmek istemiştir. Ge-

niş bir yorumla bu faaliyetler "mesleğin genel menfaatlere uygun gelişmesini sağlamak" olarak kabul edilebilir. Fakat dar bir yorumla bu tür çalışmalar ve hükümet programını eleştirme, siyaset yapmak olarak nitelenebilir ve ek madde 6/II ye göre zorunlu organların görevine son verilmesine yol açabilir. Zira ek madde 6. nın ikinci fıkrasına göre, birinci fıkradaki "yasaklamalara uymayan odalar, borsalar ve yerlerine yenilerinin seçilmesine, Adalet Bakanlığının, Sanayi ve Ticaret Bakanlığının teklifine dayanarak veya doğrudan doğruya isteği uyarınca bu kuruluşların buldukları yer Cumhuriyet Savcılığının açacağı dava üzerine, o yerdeki asliye hukuk mahkemesince karar verilir, yargılama basit usule göre yapılır ve en geç üç ay içinde sonuçlandırılır (11).

IV. Siyaset kavramı

Görüldüğü gibi siyaset yasağı Anayasada, meslek kuruluşlarının kuruluş yasalarında, Dernekler Kanununda yer almıştır. Yasalar, yasağı koymuş ancak siyasetin ne olduğunu tanımlamamıştır. Yasağın sınırının çizilebilmesi "siyaset" kavramının açıklığa kavuşturulmasına bağlıdır. Önce yasalardan böyle bir açıklığa varmaya çalışacak, daha sonra da doktrinin bu kavramla ilgili açıklamalarına gireceğiz.

1. **Anayasa açısından.** Anayasa 33, 52 ve 135. maddelerinde siyaset kavramı kullanmış ve bunu Dernekler'in, Sendikalar'ın, Meslek Kuruluşları'nın siyaset yapamayacağını vurgulamak için yapmıştır. Anayasa'ya göre bu kuruluşlar (m. 33, 52):

- Siyasi amaç güdemezler,
 - Siyasi faaliyette bulunamazlar,
 - Siyasi partilerden destek göremez ve onlara destek olamazlar.
135. madde bunlara

- Siyasi Partilerin, sendikaları, sendika üst kuruluşlarının meslek kuruluşları organlarının seçimlerinde aday gösteremeyeceklerini, belirli adayların leh ve aleyhlerinde faaliyette bulunamayacağını ve propaganda yapamayacağını da eklemiştir.

Görüldüğü gibi Anayasanın bu hükümlerinden siyasi faaliyetin ne olduğunu çıkarmak mümkün değildir. Bu kavramların her biri (siyasi amaç, siyasi faaliyet, siyasi partilere destek olmak açıklamaya muhtaç esnek kavramlardır. Bunların içinde en somut olanı siyasi partilerin meslek kuruluşlarının organlarının seçiminde aday gösterememesi ve aday destekleyememesidir ki bunun da kanıtlanması son derece güçtür. Siyasi partiler sempatican üyeler kanalıyla seçimleri etkilerse bunun kanıtlanması hemen hemen olanaksızdır.

2. **Yasalar açısından.** Bu konuda en geniş düzenlemeye yer veren yasalar 2908 sayılı Dernekler Yasası ile 2821 sayılı Sendikalar Yasasıdır.

a) **Dernekler Kanununda siyaset.** Dernekler Kanununun 5. maddesinde kurulması yasak olan dernekler arasında 11. bentte "belli bir siyasi partiyi desteklemek veya aleyhinde çalışmak, siyasi partiler arasında işbirliği sağlamak, T.B.M.M üyeliği, mahalli seçimlerinde bir siyasi partiyi veya adaylarından birini veya birkaçını veya bağımsız bir adayı veya adayları destekleme veya kazanmalarını önlemek veya bunlar arasında işbirliği sağlamak dahil olmak üzere, her türlü siyasi faaliyette bulunmak ve sendikalarla kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları veya vakıflarla bu amaçla ortak hareket etmek" yasaklanmıştır.

b) **Sendikalar Kanununda siyaset.** Sendikalar Kanununun 37. maddesinde temel yasaklar arasında siyaset yasağı da yer almış ve maddelerin ikinci fıkrasında bu yasak: "Sendika ve konfederasyonlar siyasi amaç güdemezler, siyasi faaliyette bulunamazlar, siyasi partilerle ilişki ve işbirliği yapamazlar ve bunlarla hiçbir konuda hiçbir şekilde müşterek hareket edemezler, siyasi partilerden destek göremezler ve onlara destek olamazlar, bunlardan yardım ve bağış alamazlar ve bunlara yardım ve bağışta bulunamazlar. Sendika ve Konfederasyonlar derneklerle, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve vakıflarla siyasi amaçla ortak hareket edemezler, bir siyasi partinin adını

amblem veya işaretlerini kullanamazlar. Sendika ve konfederasyonların üyelerinin münhasıran ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerin korunması ve geliştirilmesi amacıyla yapacakları faaliyetler ve açıklamalar siyasi faaliyet sayılmaz."

c) **Sonuç.** Bu iki yasa, özellikle sendikalar yasası esas alınırsa yasalar açısından siyaset, siyasi partilerle ilişki kurma, işbirliği yapmak, onları desteklemek veya onlardan destek almak olarak anlaşılabilir. Ancak bunun dışında da siyaset yapılamayacağı ayrıca belirtildiğinden "siyaset"i, "siyasi partilerle şu veya bu biçimde ilişki kurmak" olarak alamayız. Yasakoyucu bu kavramı geniş yorumlamak arzusundadır. Böyle olmasaydı yasakları ayrı ayrı saymaz, "siyasi faaliyette bulunamaz yani..." biçiminde bir düzenleme yapar, bu düzenlemeye göre de sayılanlar dışındaki faaliyetler siyasi de olsa serbest sayılırdı. Ancak yasa koyucu yine de maddeye bir esneklik kazandırmış, üyelerinin "münhasıran ekonomik hak ve menfaatlerinin korunması ve geliştirilmesi amacıyla yapılacak faaliyetler ve açıklamalar siyasi faaliyet" sayılmamıştır. Bu bizim için oldukça elverişli bir yasal dayanak oluşturabilir.

Doktrindeki "siyaset" kavramını da gördükten sonra siyaset yasağı konusunda genel bir değerlendirme yaparak sonuca varmaya çalışacağız.

3. Doktrin açısından siyaset kavramı

a. **Siyaset ihtiyacı.** Doktrindeki siyaset kavramı tanımlarını vermeden önce siyasetin doğuşu nedeni üzerinde ana hatlarıyla duralım. Siyaset toplumdaki farklılaşmalar sonucu beliren değişik görüş ve çıkarların bağdaştırılması ihtiyacından doğmuştur. Eğer her görüş ve çıkarın kısıtlanmaksızın tatmini mümkün olsaydı siyaset ortaya çıkmazdı (12). Siyaset ihtiyacı toplumla birlikte doğmuştur, o toplumun özindedir, yapısındadır. Siyaseti toplumdan ayırmak imkânsızdır (13).

b) **Tanımlar.** Siyasetin çok değişik tanımları yapılmıştır. Sözlüklerden işe başlarsak, **TDK'nun Türkçe Sözlüğü** (14) siyaseti "devlet işlerini düzenleme ve yürütme sanatıyla ilgili özel görüş veya anlayış" olarak, politikayı ise "bir hedefe varmak için karşındakilerin duygularını okşamak, zayıf noktalarından veya aralarındaki uyumsuzlıklardan yararlanmak gibi yollarla işini yürütmek" olarak tanımlamıştır (15).

Türk Hukuk Lugatı'na göre siyaset (16) "veliyül emin raiye üzerindeki emir ve nehyi Adaba mesaliha, intizamı emvale riayet için mevzu kanun"dur.

Meydan Larousse ise siyaseti (17) "devlet işlerini düzenleme ve yürütme sanatı" olarak tanımlamaktadır.

Doktrindeki tanımlardan da şu örnekleri verebiliriz.

Eflatun'a göre "Politika insanları rızıkları ile yönetme sanatıdır" (18). **Aristo**'ya göre "siyaset insan mutluluğunu gerçekleştirme sanatıdır" (19) Hatta **Aristo** insanı da "siyasi bir varlık-hayvan" olarak tanımlar (20). Lasswell'e göre siyaset "kimin neyi, ne zaman ve nasıl aldığını gösteren bir sanat ve bilimdir (21). **Van Dyke** siyaseti "kamuyu ilgilendiren sorunlarda kendi tercihini kabul ettirmek, uygulamak, başkalarının tercihlerinin gerçekleşmesini engellemek üzere çeşitli aktörlerin yürüttüğü mücadele" (22), **David Easton'a** göre de siyaset "maddi ve manevi değerlerin otoriteye dayalı olarak dağıtılması sürecidir." **Weber** siyaseti devletten hareketle tanımlar "devlet şiddet kullanma hakkının tek kaynağı", siyaset de "devletler arasında ya da devlet içindeki guruplar arasında gücü paylaşmaya ya da gücün dağılımını etkilemeye çalışmaktır (23). Benzer bir tanımlı Kalaycıoğlu da vermektedir "siyaset kavramı emir verme, hükmetme, egemenlik, güç veya iktidar anlamlarını kapsayacak biçimde kullanılmıştır. 2400 yıldır verilen çeşitli siyaset tanımlarında iktidar (güç kullanımı) hükmetme veya emir verme olgusu ve onlardan türetilmiş kavramlar açıkça veya örtülü olarak yer almıştır (24). Siyaset bir iktidar mücadelesidir. Siya-

set sadece devlet kurumları ve onların işleyişiyle ilgili yasa, yönetmelik, tüzük v.s.nin incelenmesi ile sınırlı bir olay olmayıp, otorite kullanmanın gerekli olduğu her türlü değerlerin bölüşümü faaliyetidir (25).

Sonuç olarak siyasetin belli, ortak bir tanımına ulaşmanın imkansızlığı anlaşılmaktadır. Bakış açısına esas aldığımız ölçüye göre değişen bir kavramdır siyaset (26). Ancak tanımlarda iki ortak nokta belirtilmektedir. İktidarı elde etmek ve nimetlerinden yararlanmak. Her ikisi de varsa, dar anlamda siyaset sözkonusudur (27). Bu ise yasal düzeyde kılınacaksa Siyasal Partilerin görevi ve hakkıdır, bunlar dışındaki baskı guruplarının böyle bir amacı söz konusu olamaz. Demokratik kuralın işlediği, seçim mekanizmasının çalıştığı bir düzende siyasi iktidar ancak seçim yoluyla, siyasi partiler aracılığı ile elde edilebilir. İktidarı ele geçirmeye yönelik olmayan faaliyetler dar anlamda siyaset sayılmaz (28). Siyaset kavramını daraltarak yorumlamazsak "her şey - ya da hemen hemen her şey- kısmen siyasaldır. Ve hiç bir şey - ya da hemen hemen hiçbir şey- tümüyle siyasal değildir" (29).

V. Demokratik, katılımcı toplum ve siyaset yasağının kaldırılması

Önümüzde çözülmesi gereken iki sorun var: bir tarafta demokratik, katılımcı çağdaş toplumu oluşturmak, diğer yanda böyle bir toplumun oluşmasını önleyen yasaklar.

1. Demokratik, katılımcı toplum.

Modern devletin ayırıcı özelliği siyasal katılımdır. Modern devleti, klasik devletten ayıran özellik halkın değişik mekanizmalarla siyasete katılmasının ve siyasetten etkileneşinin genişlemiş olmasıdır (30). Klasik devlette ise siyasal otoriteler vatandaşın siyasetle ilgilenmesini istemez, yasaklarla bu ilgiyi kesmeye çalışır. Ancak ne kadar yasaklanırsa yasaklansın siyaset kamusal alandan tümüyle çıkarılamaz (31). Ülkemizde siyaset yapmak, günlük politikaya kavuşmak yasak bölgelerdendir. Bazı guruplara konmuş bu yasaktan amaç bazı kişi ve gurupların sosyal olaylarla ilgili fikirlerini açıklamalarını ve eyleme geçmelerini önlemektir (32).

Demokrasi, iktidar, özgürlük diyaloguna geniş yer verir. Çağdaş toplumun, her alandaki tüm sosyal güçlerin örgütlenmiş oluşları nedeniyle, ulaşılmış olduğu karmaşık yapı, demokrasinin sade niteliğini değiştirmiş, çoğulcu hale sokmuştur. Bunun organik yapısını siyasi partiler, sendikalar, meslek örgütleri, baskı gurupları oluşturmaktadır. Siyasi partiler siyasi iktidarı ele geçirmek için oluşturulurken, diğerleri onu etkileme amacı taşımaktadır. Bu topluluklar siyasi iktidarı kendi çıkarları doğrultusunda etkilemeye çalışmaktadır (33). Çağdaş toplumda kişiler artık yalnız değildir. Örgütleri aracılığı ile seslerini duyurmaya, iktidarı kendi çıkarları doğrultusunda etkilemeye çalışmaktadır (34). Modern demokrasilerde sadece genel oyun egemenliği söz konusu değildir. Çeşitli baskı gurupları, Anayasal kuruluşlar, genel oyun ortaya çıkardığı siyasi iktidarı sürekli denetlemektedir. Denetleme yanında iktidara ve kararlara katılmayı da istemektedirler. Demokrasilerin modern niteliğinde, mozaikleşmiş toplumsal güçler bileşimi hakimdir. Bu güçler birbirlerini ve siyasi iktidarı sürekli etkilemektedir (35).

2. Yasalardaki siyaset yasağının kaldırılması

Bilimsel olarak meslek örgütlerine siyaset yasağı konulamayacağını, bu yasağın onların amacı ile bağdaşmayacağını, bu gibi yasakların şeffaf toplum, demokratik toplum kavramları ile bağdaşmayacağını vurgulamak yetmez. Yasal düzenlemedeki "siyaset yasağı" varlığını sürdürdükçe, dönem dönem siyasi iktidar, meslek örgütleri, sendikalar ve dernekler üzerinde, bu yasağı bir baskı aracı olarak kullanabilir. Yasalardaki siyaset yasağını yok sayıp uygulamamak da çözüm değildir. Hukuka saygıyı ve hukukun üstünlüğünü yok eder. Hukukun olmadığı, uygulanmadığı toplumda kaba güç herşeye hakimdir. Aristonun deyimiyle "insan kemal haline eriştiği zaman hayvanların en

iyisi, kanunsuz ve kaidesiz tek başına yaşadığı zaman hayvanların en kötüsüdür. Çünkü silahlı adaletsizlik kadar kötü bir şey olamaz. İnsan düşmanlarıyla döğüşmek için zeka ve faziletini kullanmalıdır. Faziletli olmayan insan hayvanların en kirlisi, en vahşisi, en muhteris ve en doymazdır. Oysa adalet ve hukuk toplum içinde insanları birleştiren bağıdır.. Neyin doğru olduğunun tayini demek olan adalet ve hukukun icrası da toplumda düzenin temelini oluşturur. Bu nedenle katılmasak da, yanlış bulsak da yasalara uymak zorundayız. Böylece yasalardaki hukuka aykırı hükümlerin de, daha kısa sürede kaldırılması ihtiyacı kendini duyurur. "Siyaset yasağı" nı da dar yorumlayarak, varlığını bir süre daha korumasını sağlamış oluruz. Oysa geniş, yani olması gerek tiği gibi yorumlarsak, doğacak toplumsal tepki yasağın bir an önce kaldırılmasını sağlayacaktır. Benzer yasaklar Fransız İş Kanununda da vardı. 1982 değişiklikleri ile siyaset yasağı kaldırıldı (36).

Son olarak yukarda kısmen değindiğim Sendikalar kanunundaki siyaset tanımının meslek örgütlerinin yasaları açısından uygulamayı uygulanmayacağı üzerinde duracağım.

Hatırlanacağı gibi Sen.K.m.37/de sendika ve konfederasyonlara siyaset yasaklanmış, ancak fıkranın son cümlesi "sendika ve konfederasyonların üyelerinin münhasıran ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerinin korunması ve eleştirilmesi amacıyla yapacakları faaliyet ve açıklamalar"ın siyasi faaliyet sayılmayacağı belirtilmiştir. Bu hüküm 5590, 3224, 6643, 6023, 1136, 2908 sayılı yasalar açısından da geçerli olabilir mi? Yoksa yasa koyucunun bu sınırlamayı sadece sendika ve konfederasyonlar için mi koyduğu kabul edilmelidir? Sen.K.37 neyin siyaset olup, neyin siyaset olmadığını düzenlemektedir. Siyaset kavramı olarak geniş ve belirsizdir. Bir de uygulanacak kurum açısından değışkenlik getirmek işleri daha da karıştıracaktır. Sendikalar için siyaset sayılmayan bir faaliyetin, meslek örgütleri açısından siyaset sayılması tutarlı sayılmaz. Ancak burada da neyin münhasıran olup, neyin münhasıran olmadığını belirlemesi gerekecektir ki, bu da siyaset kavramı kadar karmaşıktır.

Ekonomik gelişme demokratik ülkelerde teorik olarak siyasal katılımı artırmakta, ama belli bazı dönem ve evrelerde de kitlelerin siyasetten uzaklaşmasına neden olmaktadır. Modern toplum artık örgütler toplumdur. Bireye 4-5 senede bir oy verdirmek sağlıklı bir siyasal katılım sayılmaz. Bireyler, örgütlerin kanalı ile kendi guruplarını ve geniş anlamda toplumu ilgilendiren her konuda, örgütleri kanalı ile görüş bildirebilmeli, siyasi iktidarı paylaşabilmelidir. Ve bu katılım mekanizması merkezi ve yerel yönetimler düzeyinde olabildiğince yaygınlaştırılmalıdır. Yasa tasarılarının hazırlanmasında meslek örgütlerinin görüşü bazen alınmakta, bazen alınmamaktadır. Oysa yasa hangi meslek grubunu ilgilendiriyorsa o meslek örgütünün görüşü mutlak alınmalıdır. Siyasi iktidar çıkarlarımızı bize vekaleten düzenlemektedir. Bu konuda yapacağı yasal düzenlemelerde ilgililere ne kadar çok katılım olanağı verirse o düzenleme, o oranda ihtiyacı gidermiş, o gruba tatmin etmiş olur.

DİPNOTLAR

- 1) RG. 31.1.1953, 8324
- 2) RG. 4.2. 1954, 8625
- 3) RG. 2.2. 1956, 9223
- 4) RG. 13.6.1989, 20194
- 5) RG. 15. 3. 1950, 7457
- 6) RG. 7.4. 1969, 13168
- 7) Ali Rıza Okur, "Demokratik Toplumda Baskı Grupları ve Sendikalar"- Zaman Gazetesi, 15.6.1993; T.C. Devlet Teşkilatı Rehberi, s.

1919, 1911, 1912

8) Bkz. III.

9) RG. 7.5. 1963, 18040.

10) Bu madde 8.1.1985'de 3144 sayılı yasa ile değıştirilmiştir.

11) Benzer yaptırım diğerk meslek kuruluşlarının yasalarında da yer almıştır; bkz. 3568 s.K,m 15/IV; 3223 S.K. m 35/III; 6643 S.K. ek m. 1/III; 6235 S.K. ek m. 4; 6023 S.K. m. 2 (II)

12) İltur Turan, Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış, İstanbul, 1976, s. 12.

13) Tarık Zafer Tunaya, Siyasi Münasebetler ve Anayasa Hukuku, İstanbul 1969, s. 44.

14) TDK. Türkçe Sözlük, Milliyet Yayınları, s.1317.

15) TDK. Türkçe Sözlük, s. 1194

16) Türk Hukuk Lugatı, 3. Bastı, Ankara 1991, s. 301

17) Meydan Larousse, cilt II, s. 399

18) Bülent Daver, Siyasal Bilime Giriş, Ankara 1968, s. 111.

19) Daver, s. 111

20) Aristo, Politika, Çev. Niyazi Berkes, İstanbul 1944, s. 7.

21) Daver, s. 111

22) Turan, s. 7.

23) Max Weber, Sosyoloji Yazıları, çev. Taha Parla, İstanbul 1986, s. 80.

24) Ersin Kalaycıoğlu, Çağdaş Siyasal Bilim, İstanbul 1984, s. 4.

25) Kalaycıoğlu, s. 7-8; Ahmet Taner Kışlalı, Siyaset Bilimi, Ankara 1990, s. 3.

26) Gaston Bouthoul, Çev. Ali Türkay Yazıcı, İstanbul 1968, s. 11.

27) Artun Ünsal, Siyaset ve Anayasa Mahkemesi (Siyasal Sistem Teorisi Açısından Türk Anayasa Mahkemesi, Ankara 1980, s.8).

28) Ali Rıza Okur, "Dikkat; Siyaset Yapmak Tehlikeli ve Yasaktır", Zaman Gazetesi, 12.1. 1993.

29) Maurice Duverger, Siyaset Sosyolojisi, Çev.Şirin Tekeli, 2.basıllı, İstanbul 1982, s. 23.

30) Ergun Özbudun, Türkiye'de Sosyal Değişme ve Siyasal Katılma, Ankara 1975, s. 1; Ayrıca bkz. Eroğul.

31) Daver, s. 189.

32) Tunaya, s. 53, no.91.

33) Mehmet Akad, Çoğulcu Demokraside Siyasal İktidar ve Baskı Grupları, İstanbul 1979, s. 29.

34) Akad, s.33.

35) Akad, s.77; Jean Meynaud, Politikada Baskı Grupları, Çev. Samih Tiryakioğlu, İstanbul 1975, s. 53.

36) Gérard Couturier, Droit du travail, 2. les relations collectives de travail, Paris 1991, s. 329; Jean Riveral Jean Savaiter, Droit du Travail, Paris 1991, s. 123.